

Čo sa týka otázky 1: „Mohli by ste opísať hlavné výnimky z rodičovských práv vo vzťahu k mladistvým (deti vo veku 14 rokov a viac) (určenie miesta bydliska alebo prechodného pobytu mladistvého, voľba vzdelávania alebo náboženského vyznania a zápis do škôl atď., lekárske ošetrenia, uzatvorenie pracovných zmlúv alebo zmlúv o odbornom vzdelávaní atď.)?“

Podľa článku 6 ukrajinského zákona o rodine (ďalej len „zákon o rodine“) má osoba právne postavenie dieťaťa až do dosiahnutia plnoletosti.

Dieťa sa považuje za maloleté dieťa do dovŕšenia 14. roku.

Dieťa sa považuje za mladistvého vo veku od 14 do 18 rokov.

Podľa článku 31 občianskeho zákonníka Ukrajiny (ďalej len „občiansky zákonník“) má osoba, ktorá nedosiahla vek 14 rokov (maloleté dieťa), tieto práva:

1. samostatne vykonávať malé transakcie v domácnosti.

Za malú transakciu v domácnosti sa považuje taká transakcia, ktorá uspokojuje potreby osoby v rámci domácnosti, zodpovedá jej fyzickému, duševnému alebo spoločenskému vývoju a týka sa predmetu, ktorý má nízku hodnotu;

2. uplatňovať osobné nehmotné práva k výsledkom intelektuálnej a kreatívnej činnosti chránenej zákonom.

Maloleté dieťa nezodpovedá za škodu, ktorú spôsobí.

Podľa článku 32 občianskeho zákonníka *má osoba vo veku od 14 do 18 rokov (mladistvý)* okrem transakcií uvedených v článku 31 tohto zákonníka *tieto práva*:

– samostatne nakladať so svojou odmenou, štipendiami alebo s iným príjmom,

– nezávisle uplatňovať práva k výsledkom intelektuálnej a kreatívnej činnosti chránenej zákonom,

– zúčastňovať sa na činnosti právnych subjektov (založiť takéto subjekty), ak to nezakazuje zákon alebo stanovy daného právneho subjektu,

– samostatne uzatvoriť zmluvu o bankovom vklade (účte) a disponovať vkladom, ktorý si tam vo svojom mene uložila (finančné prostriedky na účte).

Ostatné úkony vykonáva mladistvý so súhlasom svojich rodičov (adoptívnych rodičov) alebo opatrovníkov.

Mladistvý môže realizovať transakciu týkajúcu sa vozidiel alebo nehnuteľného majetku len na základe písomného notársky overeného súhlasu rodičov (adoptívnych rodičov) alebo opatrovníka a so súhlasom orgánu pre poručníctvo a opatrovníctvo.

Mladistvý môže so súhlasom orgánu pre poručníctvo a opatrovníctvo a rodičov (adoptívnych rodičov) alebo opatrovníka disponovať finančnými prostriedkami, ktoré mu úplne alebo čiastočne uložili iné osoby do finančnej inštitúcie v jeho mene.

Na vykonanie transakcie musí mladistvý v súlade so zákonom získať súhlas rodičov (adoptívnych rodičov), opatrovníka alebo orgánu pre poručníctvo a opatrovníctvo.

V prípade dostatočných dôvodov môže súd obmedziť právo mladistvého samostatne disponovať svojou odmenou, štipendiami alebo inými príjmami, prípadne ho môže zbaviť tohto práva, ak o to požiadajú rodičia (adoptívni rodičia), opatrovník alebo orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo.

Súd svoje rozhodnutie o obmedzení alebo odňatí tohto práva mladistvému zruší, ak už neplatia okolnosti, ktoré viedli k tomuto rozhodnutiu.

Postup na obmedzenie občianskoprávnej spôsobilosti mladistvého sa stanovuje v občianskom zákonníku Ukrajiny.

V súlade s článkom 35 občianskeho zákonníka sa však môže plná občianskoprávna spôsobilosť priznať osobe, ktorá dovŕšila vek 16 rokov a pracuje na pracovnú zmluvu, a mladistvému, ktorý je zaregistrovaný ako matka alebo otec dieťaťa.

Plná občianskoprávna spôsobilosť sa priznáva rozhodnutím orgánu pre poručníctvo a opatrovníctvo na žiadosť dotknutej osoby a na základe písomného súhlasu rodičov (adoptívnych rodičov) alebo opatrovníka, v prípade neposkytnutia takéhoto súhlasu sa však môže plná občianskoprávna spôsobilosť priznať prostredníctvom súdneho rozhodnutia.

Plná občianskoprávna spôsobilosť sa môže priznať osobe, ktorá dosiahla vek 16 rokov a ktorá má v úmysle vykonávať podnikateľskú činnosť.

Ak rodičia (adoptívni rodičia), opatrovník alebo orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo poskytnú písomný súhlas, táto osoba sa môže zaregistrovať ako podnikateľ. V takom prípade osoba nadobúda plnú občianskoprávnu spôsobilosť od chvíle, keď dôjde k jej zápisu do štátneho registra ako podnikateľa.

Plná občianskoprávna spôsobilosť priznaná osobe sa vzťahuje na všetky občianske práva a povinnosti.

Ak dôjde k ukončeniu pracovnej zmluvy alebo podnikateľskej činnosti, táto osoba si zachová plnú občianskoprávnu spôsobilosť, ktorá jej bola priznaná.

Pokiaľ ide o určenie miesta bydliska, zaznamenali sme, že podľa článku 313 občianskeho zákonníka má osoba, ktorá dosiahla vek 14 rokov, právo sa voľne nezávisle pohybovať na území Ukrajiny a vybrať si miesto svojho pobytu.

Osoba, ktorá ešte nedosiahla vek 14 rokov, má právo pohybovať sa na území Ukrajiny len so súhlasom rodičov (adoptívnych rodičov) alebo poručníkov, v ich sprievode alebo v sprievode nimi poverených osôb.

Osoba, ktorá je občanom Ukrajiny, má právo vrátiť sa bez prekážok do Ukrajiny.

Osoba, ktorá dosiahla vek 16 rokov, má právo voľne nezávisle cestovať mimo Ukrajiny.

Osoba, ktorá ešte nedosiahla vek 16 rokov, má právo cestovať mimo Ukrajiny len so súhlasom rodičov (adoptívnych rodičov) alebo poručníkov, v ich sprievode alebo v sprievode nimi poverených osôb s výnimkou prípadov stanovených zákonom.

Podľa druhej časti článku 29 občianskeho zákonníka si osoba, ktorá dovŕšila vek štrnástich rokov, môže slobodne vybrať svoje miesto bydliska v súlade s obmedzeniami stanovenými zákonom.

V tretej časti článku 160 zákona o rodine sa uvádzajú podobné ustanovenia, podľa ktorých si dieťa v prípade, že jeho rodičia žijú oddelene, môže po dosiahnutí veku 14 rokov určiť svoje vlastné miesto bydliska.

Práva detí

Podľa článku 1 ukrajinského zákona „o ochrane dieťaťa“ (ďalej len „zákon“) je dieťa osoba mladšia ako 18 rokov (plnoletosť), ak podľa zákona, ktorý sa na ňu vzťahuje, nenadobudne práva dospeléj osoby skôr.

Zabezpečenie najlepších záujmov dieťaťa znamená podniknúť opatrenia a prijať rozhodnutia zamerané na splnenie individuálnych potrieb dieťaťa v súlade s jeho vekom, pohlavím, zdravotným stavom, vývojovými charakteristikami, životnými skúsenosťami a rodinou, kultúrnou a etnickou príslušnosťou, pričom sa zároveň zohľadní jeho názor, ak dosiahlo vek a úroveň vývoja, ktoré mu umožňujú tento názor vyjadriť.

Najmä v článku 9 zákona sa ustanovuje, že každé dieťa má právo slobodne vyjadriť svoj osobný názor, vytvoriť si svoje vlastné stanovisko, rozvíjať svoju vlastnú spoločenskú aktivitu a dostávať informácie primerané jeho veku. Toto právo zahŕňa slobodu

vyhľadávať, prijímať, používať, šíriť a uchovávať informácie v ústnej, písomnej alebo inej podobe prostredníctvom umeleckých diel, literatúry, masmédií, komunikácie (počítač, telefónna sieť atď.) alebo iných prostriedkov podľa jeho voľby. Poskytne sa mu prístup k informáciám a materiálom z rôznych vnútroštátnych a medzinárodných zdrojov, najmä tých, ktoré podporujú zdravý fyzický a duševný vývoj a dobré sociálne, duchovné a morálne podmienky.

Deti majú právo zaslať štátnym orgánom, orgánom miestnej samosprávy, podnikom, inštitúciám, organizáciám, masmédiám a ich zamestnancom pripomienky a podnety týkajúce sa ich aktivít, vyhlásenia a petície k realizácii ich vlastných práv a oprávnených záujmov a sťažnosti na ich porušovanie.

Najmä v článku 12 zákona sa stanovuje, že prvoradým základom rozvoja osobnosti dieťaťa je výchova v rodine. Za výchovu, vzdelanie a vývoj dieťaťa zodpovedajú obidvaja rodičia rovnako. Rodičia alebo osoby v postavení rodičov majú právo a povinnosť vychovávať dieťa, starať sa o jeho zdravie, fyzický, duševný a morálny vývoj a vzdelanie, vytvoriť primerané podmienky na rozvoj jeho prirodzených schopností, rešpektovať dôstojnosť dieťaťa a pripraviť ho na samostatný život a prácu. Rodičia alebo osoby v postavení rodičov sú zodpovední za porušenie práv dieťaťa a za obmedzenie oprávnených záujmov dieťaťa, pokiaľ ide o zdravotnú starostlivosť, fyzický a duševný vývoj a vzdelávanie, a za nesplnenie si rodičovských povinností a vyhýbanie sa týmto povinnostiam vyplývajúcim zo zákona.

Práca

Pokiaľ ide o otázky týkajúce sa uzatvorenia pracovnej zmluvy, podľa článku 21 ukrajinského zákona „o ochrane dieťaťa“ sa postup pri využívaní detskej práce riadi pracovnoprávnymi predpismi Ukrajiny.

Dieťa môže pracovať od veku 16 rokov. Deti, ktoré dosiahli vek 15 rokov, môžu so súhlasom jedného z rodičov alebo osoby v postavení rodičov vykonávať také zamestnanie, ktoré nemá nepriaznivý vplyv na ich zdravie a vzdelávanie.

V prípade detí mladších ako 16 rokov je pracovný čas obmedzený podľa potrieb ich rozvoja a odborného vzdelávania. Čas, ktorý dieťa so súhlasom vlastníka alebo orgánu povereného vlastníkom strávi v pracovnom čase stanovenom zákonom odborným vzdelávaním, sa považuje za pracovný čas.

Je zakázané, aby sa deti zapájali do najhorších foriem detskej práce, aby sa zúčastňovali na ťažkej práci a pracovali v škodlivých alebo nebezpečných pracovných podmienkach a vykonávali prácu pod zemou alebo pracovali nad rámec skráteného zákonného pracovného času.

Deti majú povolené pracovať len po predbežnej lekárskej prehliadke s písomným lekárskeym posudkom, že neexistujú žiadne kontraindikácie zapájania sa do pracovných činností, a to do dosiahnutia veku 21 rokov. Potom budú každý rok podstupovať povinnú preventívnu lekársku prehliadku.

Podľa článku 22 ukrajinského zákona „o ochrane detstva“ majú deti, ktoré dosiahli vek 16 rokov, právo vykonávať podnikateľské činnosti a môžu byť členmi kolektívneho poľnohospodárskeho podniku a členmi vidieckeho (farmárskeho) družstva v súlade s postupom stanoveným zákonom.

Pokiaľ ide o uzatvorenie pracovných zmlúv s mladistvými, je potrebné vziať do úvahy tieto skutočnosti.

V prvej časti článku 3 Zákonníka práce Ukrajiny (ďalej len „zákoník práce“) sa stanovuje, že pracovnoprávne predpisy upravujú pracovnoprávne vzťahy zamestnancov všetkých podnikov, inštitúcií a organizácií bez ohľadu na formu vlastníctva, typ činnosti a priemyselné odvetvie a osôb, ktoré pracujú na základe individuálnej pracovnej zmluvy.

Na základe bodu 5 prvej časti článku 24 zákonníka práce sa pracovná zmluva uzatvára spravidla písomne. V prípade uzatvárania pracovnej zmluvy s mladistvým je povinné splniť požiadavku písomnej formy (článok 187 zákonníka práce).

V článku 187 zákonníka práce sa ustanovuje, že mladiství, t. j. osoby, ktoré nedosiahli vek 18 rokov, majú v pracovnoprávných vzťahoch rovnaké práva ako dospelí, ale v oblastiach ochrany zamestnanosti, pracovného času, voľna a určitých ďalších pracovných podmienok požívajú výhody stanovené v právnych predpisoch Ukrajiny.

Podľa článku 188 zákonníka práce nie je povolené zamestnávať osoby mladšie ako 16 rokov.

Vo výnimočných prípadoch môžu byť so súhlasom jedného z rodičov alebo osoby v postavení rodičov zamestnané osoby, ktoré dosiahli vek pätnástich rokov.

Na to, aby boli mladí ľudia pripravení na produktívnu prácu, je na základe súhlasu jedného z rodičov alebo osoby v postavení rodičov povolené zamestnať študentov inštitúcií všeobecného stredoškolského vzdelávania, odborného technického vzdelávania, technického prípravného alebo riadneho vysokoškolského vzdelávania, ktorí práve získavajú akúkoľvek formu prvého stupňa základného vzdelávania, základného sekundárneho alebo špecializovaného sekundárneho vzdelávania, aby vykonávali ľahkú prácu, ktorá nepoškodzuje ich zdravie ani nenaruša ich vzdelávanie, a to mimo vzdelávacieho času po dosiahnutí veku 14 rokov.

V časti jedna a dva článku 190 a v článku 192 zákonníka práce sa ustanovuje, že je zakázané zamestnávať osoby mladšie ako 18 rokov, aby vykonávali ťažkú prácu a pracovali v škodlivých alebo nebezpečných pracovných podmienkach a vykonávali prácu pod zemou.

Je takisto zakázané zamestnávať osoby mladšie ako 18 rokov, aby dvíhali a prenášali predmety, ktorých hmotnosť prekračuje pre ne stanovené limity.

Je takisto zakázané, aby zamestnanci mladší ako 18 rokov pracovali v noci, nadčasy a cez víkendy.

Podľa článku 199 zákonníka práce majú rodičia, adoptívni rodičia alebo opatrovníci mladistvého a štátne orgány a úradníci poverení dohľadom nad dodržiavaním pracovnoprávných predpisov a kontrolou ich dodržiavania právo požadovať ukončenie pracovnej zmluvy s mladistvým, a to aj pracovnej zmluvy na určitú dobu, ak jej účinné pokračovanie ohrozuje zdravie mladistvého alebo porušuje jeho oprávnené záujmy.

Zdravotná starostlivosť

Podľa druhej časti článku 39 Zásad ukrajinských právnych predpisov o ukrajinskej zdravotnej starostlivosti (ďalej len „zásady“) má pacient, ktorý dosiahol vek dospelosti, právo na spoľahlivé a úplné informácie o svojom zdravotnom stave, ako aj právo oboznámiť sa s príslušnou zdravotnou dokumentáciou týkajúcou sa jeho zdravotného stavu.

Rodičia (adoptívni rodičia), poručník a opatrovník majú právo na informácie o zdravotnom stave dieťaťa alebo osoby zverenej do osobnej starostlivosti.

V súlade s prvou a druhou časťou článku 43 zásad je na použitie diagnostických, preventívnych a liečebných metód potrebný súhlas pacienta informovaného v súlade s článkom 39 týchto zásad.

V prípade pacientov mladších ako 14 rokov (pacienti v mladom veku) a pacientov, ktorí boli na základe postupu stanoveného zákonom uznaní za právne nespôsobilých, je na vykonanie lekárskeho zásahu potrebný súhlas ich zákonných zástupcov.

Súhlas pacienta alebo jeho zákonného zástupcu s lekárskej zásahom sa nevyžaduje v prípadoch, keď situácia naznačuje priame ohrozenie života pacienta a z objektívnych dôvodov nie je možné získať súhlas s takýmto zásahom od samotného pacienta alebo jeho zákonných zástupcov.

Nové preventívne, diagnostické alebo liečebné metódy a lieky, ktoré sa v súčasnosti skúmajú predpísaným spôsobom, ale zatiaľ neboli schválené na užívanie, a neregistrované lieky sa môžu použiť na liečbu osôb len po tom, ako dotknutá osoba poskytla svoj písomný súhlas. Metódy a prostriedky špecifikované v predchádzajúcich častiach sa v prípade osoby mladšej ako 14 rokov (maloleté dieťa) môžu použiť s písomným súhlasom jej rodičov alebo iných zákonných zástupcov; v prípade osoby vo veku od 14 do 18 rokov sa môžu použiť s jej písomným súhlasom a s písomným súhlasom jej rodičov alebo iných zákonných zástupcov; v prípade osoby, ktorej občianskoprávna spôsobilosť je obmedzená, sa môžu použiť s jej písomným súhlasom a s písomným súhlasom jej opatrovníkov; v prípade osoby, ktorá bola na základe postupu stanoveného zákonom uznaná za právne nespôsobilú, sa môžu použiť s písomným súhlasom jej zákonného zástupcu. Pri získavaní súhlasu s použitím nových preventívnych, diagnostických a liečebných metód a liekov, ktoré sa v súčasnosti skúmajú predpísaným spôsobom, ale zatiaľ neboli schválené na užívanie, a neregistrovaných liekov sa osobe a/alebo jej zákonnému zástupcovi musia poskytnúť informácie o účeloch, metódach, vedľajších účinkoch, možných rizikách a očakávaných výsledkoch.

Užívanie neregistrovaných alebo registrovaných liekov na liečbu indikácií, ktoré nie sú uvedené v pokynoch na užívanie lieku ani v súhrne charakteristických vlastností lieku, je v rámci programov rozšíreného prístupu pacientov k neregistrovaným liekom alebo programov prístupu výskumných subjektov (pacientov) k výskumným liekom po dokončení klinického výskumu povolené len po získaní písomného súhlasu dotknutej osoby. Špecifikované lieky sa v prípade osoby mladšej ako 14 rokov (maloleté dieťa) môžu použiť s písomným súhlasom jej rodičov (jedného z rodičov) alebo iných zákonných zástupcov (alebo zákonného zástupcu); v prípade osoby vo veku od 14 do 18 rokov sa môžu použiť s jej písomným súhlasom a s písomným súhlasom jej rodičov (jedného z rodičov) alebo iných zákonných zástupcov (alebo zákonného zástupcu); v prípade osoby, ktorej občianskoprávna spôsobilosť je obmedzená, sa môžu použiť s jej písomným súhlasom a s písomným súhlasom jej opatrovníkov (alebo opatrovníka); v prípade osoby, ktorá bola na základe postupu stanoveného zákonom uznaná za právne nespôsobilú, sa môžu použiť s písomným súhlasom jej zákonného zástupcu. Pri získavaní súhlasu s použitím týchto liekov sa osobe a/alebo jej zákonnému zástupcovi musia poskytnúť úplné informácie o účeloch, metódach, vedľajších účinkoch, možných rizikách a očakávaných výsledkoch súvisiacich s užívaním týchto liekov a o tom, či existujú alternatívne možnosti liečby (druhá časť článkov 44 a 44¹ zásad).

Podľa článku 59 zásad sú rodičia povinní starať sa o zdravotný stav svojich detí a o ich fyzický a duševný vývoj a zabezpečiť, aby udržiavali zdravý životný štýl. Ak táto povinnosť nebude splnená a spôsobí to značnú ujmu na zdraví dieťaťa, strany nesúce vinu môžu byť predpísaným spôsobom zbavené svojich rodičovských práv.

Na zabezpečenie zdravej výchovy mladej generácie s harmonickým fyzickým a duševným vývojom štát zaisťuje rozvoj širokej siete materských škôl, internátnych škôl, zdravotných stredísk, rekreačných táborov a iných detských inštitúcií.

Pre deti, ktoré sú vychovávané v detských ústavoch a študujú na školách, sa zabezpečujú podmienky nevyhnutné na zachovanie a posilnenie zdravotnej a hygienickej výchovy. Vzdelávacie a pracovné podmienky a požiadavky týkajúce sa rámca vykonávania činností sa určujú na základe dohody s ústredným výkonným orgánom, ktorý dohliada na tvorbu štátnej politiky v oblasti zdravotnej starostlivosti.

Vzdelávanie

V častiach jedna až tri článku 55 ukrajinského zákona „o vzdelávaní“ sa špecifikuje, že výchova v rodine je prvotným základom rozvoja dieťaťa ako jednotlivca. Rodičia majú rovnaké práva a povinnosti, pokiaľ ide o vzdelávanie a rozvoj dieťaťa.

Rodičia detí zapojených do vzdelávania majú právo:

chrániť práva a oprávnené záujmy detí zapojených do vzdelávania v súlade s právnymi predpismi;

obrátiť sa na vzdelávacie inštitúcie a orgány vedenia vzdelávania v súvislosti s otázkami vzdelávania;

vybrať si vzdelávaciu inštitúciu a vzdelávací program typu a formy, ktoré sú vhodné na poskytovanie vzdelávania pre deti;

zúčastňovať sa na verejnej samospráve vzdelávacej inštitúcie, a to najmä tým, že budú voliť a budú volení do jej orgánov verejnej samosprávy;

získať predbežné informácie o všetkých plánovaných a neplánovaných pedagogických, psychologických, lekárskech, sociologických činnostiach, výskume, skúškach a pedagogických experimentoch vo vzdelávacej inštitúcii a poskytnúť súhlas s tým, aby sa dieťa na nich zúčastňovalo;

podieľať sa na príprave individuálneho programu rozvoja dieťaťa a/alebo individuálneho učebného plánu;

získať informácie o činnostiach vzdelávacej inštitúcie, ako aj o poskytovaní sociálnych a psychologicko-pedagogických služieb osobám, ktoré sa stali obeťami šikanovania (obťažovania), boli jeho svedkami alebo sa ho samy dopustili, o výsledkoch vzdelávania ich detí (ktorých sú zákonnými zástupcami) a o výsledkoch posúdenia kvality vzdelávania vo vzdelávacej inštitúcii a jej vzdelávacích činnosti;

predložiť vedeniu alebo zakladateľovi vzdelávacej inštitúcie vyhlásenie o prípadoch šikanovania (obťažovania) dieťaťa alebo ktoréhokoľvek iného účastníka vzdelávacieho procesu;

požadovať úplné a nestranné vyšetrenie prípadov šikanovania (obťažovania) dieťaťa alebo ktoréhokoľvek iného účastníka vzdelávacieho procesu.

Rodičia detí zapojených do vzdelávania sú povinní:

pestovať v deťoch rešpektovanie dôstojnosti, práv, slobôd a oprávnených záujmov osoby, zákonov a etických noriem, zodpovedný postoj k vlastnému zdraviu, zdraviu ostatných a k životnému prostrediu;

umožniť dieťaťu zúčastňovať sa na vzdelávacom programe a pomôcť mu dosiahnuť výsledky vzdelávania, ktoré mu program poskytuje;

rešpektovať dôstojnosť, práva, slobody a oprávnené záujmy dieťaťa a ostatných účastníkov vzdelávacieho procesu;

starieť sa o fyzické a duševné zdravie dieťaťa, podporovať rozvoj jeho schopností a vstúpovať mu zručnosti zdravého životného štýlu;

vstúpovať dieťaťu kultúru dialógu a života vo vzájomnom porozumení, mieri a harmónii medzi všetkými národmi, etnickými, národnostnými a náboženskými

skupinami a predstaviteľmi rôznych politických a náboženských názorov a kultúrnych tradícií a rôzneho sociálneho pôvodu, rodiny a starostlivosti;

poučaním a tým, že pôjdu príkladom, naučiť deti rešpektovať verejnú morálku a verejné hodnoty, najmä pravdu, spravodlivosť, vlastenectvo, ľudskosť, toleranciu a usilovnú prácu;

informovať deti o potrebe dodržiavať ústavu a zákony Ukrajiny, chrániť suverenitu a územnú celistvosť Ukrajiny;

vštepovať dieťaťu úctu k štátnemu jazyku a štátnym symbolom Ukrajiny, k národným, historickým a kultúrnym hodnotám Ukrajiny a úctivý postoj k historickému a kultúrnemu dedičstvu Ukrajiny;

dodržiavať ustanovujúce dokumenty a vnútorné pravidlá vzdelávacej inštitúcie a podmienky dohody o poskytovaní vzdelávacích služieb (ak nejaké existujú);

pomáhať vedeniu vzdelávacej inštitúcie pri vyšetrovaní prípadov šikanovania (obťažovania);

vykonať rozhodnutia a odporúčania komisie pre vyšetrovanie prípadov šikanovania (obťažovania) vo vzdelávacej inštitúcii.

Pokiaľ ide o zápis osoby do inštitúcie odborného (odborného a technického) vzdelávania, treba vziať do úvahy, že podľa bodu 3.1 štandardných pravidiel prijímania do ukrajinských inštitúcií odborného (odborného a technického) vzdelávania, ktoré boli schválené vyhláškou Ministerstva školstva a vedy č. 499 zo 14. mája 2013 (zaregistrovanou Ministerstvom spravodlivosti Ukrajiny 29. mája 2013 pod číslom 823/23355), noví členovia podávajú osobnú prihlášku na prijatie do inštitúcie odborného (odborného a technického) vzdelávania, v ktorej uvedú zvolené povolanie (špecializáciu), formu vzdelávania, miesto bydliska atď.

Čo sa týka otázky 2: „Existujú nejaké konkrétne pravidlá, podľa ktorých by bol v prípade dieťaťa mladšieho ako 14 rokov potrebný jeho súhlas na to, aby boli určité rozhodnutia alebo transakcie rodičov platné? Konkrétne, keďže sa v článku 160 zákona o rodine uvádza, že je v prípade záležitostí týkajúcich sa pobytu a bydliska dieťaťa vo veku od 10 do 14 rokov nevyhnutný spoločný súhlas dieťaťa a rodičov, aké sú následky a postupy v prípade, že sa dieťa a rodičia nezhodnú?“

Podľa článku 171 zákona o rodine má dieťa právo na to, aby si jeho rodičia, ostatní rodinní príslušníci a úradníci vypočuli jeho názor na otázky, ktoré sa ho osobne týkajú, a na rodinné otázky.

Dieťa, ktoré dokáže vyjadriť svoj názor, musí byť vypočuté pri riešení sporu medzi jeho rodičmi a inými osobami, pokiaľ ide o jeho výchovu a miesto bydliska, ako aj pri riešení sporov týkajúcich sa pozbavenia rodičovských práv, obnovenia rodičovských práv a sporov týkajúcich sa správy jeho majetku.

Súd má právo vydať rozhodnutie, ktoré je v rozpore s názorom dieťaťa, ak si to vyžadujú záujmy dieťaťa.

Čo sa týka otázky 3: „V prípade, že majú obaja rodičia spoločnú rodičovskú starostlivosť – čo chápeme tak, že ide o štandardnú situáciu na Ukrajine bez ohľadu na rodinný stav rodičov – existujú rozhodnutia alebo transakcie, ktoré môže jeden rodič vykonať sám, teda bez predchádzajúceho súhlasu alebo práva veta druhého rodiča? Existuje prezumpcia súhlasu druhého rodiča?“

Rodičia sú zákonnými zástupcami svojich maloletých a mladistvých detí (časť jedna článku 242 občianskeho zákonníka).

Zákonné zastupovanie rodičmi sa zakladá na pozitívnej právnej skutočnosti, že deti sa zrodili z rodičov. Zákonné zastupovanie zároveň prináša rodičom celý rad práv a povinností súvisiacich s dieťaťom, a to aj v zmysle poručníctva (opatrovníctva), pokiaľ ide o úkony týkajúce sa dieťaťa.

Podľa článku 121 zákona o rodine práva a povinnosti matky, otca a dieťaťa vychádzajú zo skutočnosti, že sa dieťa zrodilo z rodičov, ako to osvedčuje orgán štátnej registrácie úkonov týkajúcich sa osobného stavu spôsobom predpísaným v článkoch 122 a 125 zákona o rodine.

Podľa článku 141 zákona o rodine majú matka a otec rovnaké práva a povinnosti voči dieťaťu bez ohľadu na to, či uzatvorili manželstvo.

Skutočnosť, či sú rodičia rozvedení alebo žijú oddelene od dieťaťa, nemá vplyv na rozsah ich práv a nezbavuje ich to povinností voči dieťaťu s výnimkou prípadu uvedeného v časti päť článku 157 zákona o rodine.

V článku 157 zákona o rodine sa ustanovuje, že o otázke výchovy dieťaťa rozhodujú rodičia spoločne s výnimkou prípadu uvedeného v časti päť tohto článku.

Rodič, ktorý žije oddelene od dieťaťa, je povinný podieľať sa na jeho výchove a má právo s ním udržiavať vzťah osobne. Rodič, s ktorým dieťa žije, nemá právo brániť rodičovi, ktorý žije oddelene, udržiavať vzťah s dieťaťom a zúčastňovať sa na jeho výchove, ak udržiavanie vzťahu týmto spôsobom nie je v rozpore s normálnym vývojom dieťaťa.

Rodičia majú právo uzatvoriť dohodu o vykonávaní rodičovských práv a plnení povinností rodiča, ktorý žije oddelene od dieťaťa. Dohoda sa uzatvára písomne a musí byť notársky overená.

Ak rodič, ktorý žije s dieťaťom, nedodrží dohodu, bude povinný nahradiť majetkovú a nemajetkovú ujmu spôsobenú druhému rodičovi.

Rodič, ktorého miesto bydliska bolo súdnym rozhodnutím určené ako miesto bydliska dieťaťa alebo takto potvrdené stanoviskom orgánu pre poručníctvo a opatrovníctvo – pokiaľ uvedený rodič nie je predmetom opatrení na presadzovanie týkajúcich sa rozhodnutia zaviesť práva na návštevu dieťaťa a odstrániť prekážky brániace návštevám dieťaťa –, nezávisle rozhoduje o otázke dočasného vycestovania z Ukrajiny na obdobie, ktoré neprekročí jeden mesiac, a to na účel liečby, vzdelávania, účasti dieťaťa na detských súťažiach, festivaloch, vedeckých výstavách, študentských olympiádach a súťažiach, environmentálnych, technických, umeleckých, turistických, výskumných alebo športových podujatiach alebo odpočinku a zotavenia dieťaťa v zahraničí, a to aj ako člena organizovanej skupiny detí, a ak pozná miesto bydliska druhého rodiča, ktorý sa nevyhýba svojim rodičovským povinnostiam a riadne si ich plní, informuje druhého rodiča doporučeným listom o dočasnom vycestovaní dieťaťa za hranice Ukrajiny, o účele cesty, cieľovej krajine a zodpovedajúcom trvaní pobytu v uvedenej krajine.

Rodič, ktorého miesto bydliska bolo súdnym rozhodnutím určené ako miesto bydliska dieťaťa alebo takto potvrdené stanoviskom orgánu pre poručníctvo a opatrovníctvo, nezávisle rozhoduje o otázke dočasného vycestovania z Ukrajiny na obdobie jedného mesiaca alebo viac na účel liečby, vzdelávania, účasti dieťaťa na detských súťažiach, festivaloch, vedeckých výstavách, študentských olympiádach a súťažiach, environmentálnych, technických, umeleckých, turistických, výskumných alebo športových podujatiach alebo odpočinku a zotavenia dieťaťa v zahraničí, a to aj ako člena organizovanej skupiny detí, ak:

1. existujú nedoplatky na výživnom na dieťa, ktorých súhrnná suma presahuje súčet zodpovedajúcich platieb za štyri mesiace, doložené potvrdením o existencii nedoplatkov na výživnom na dieťa;

2. existujú nedoplatky na výživnom na dieťa, doložené potvrdením o existencii nedoplatkov na výživnom na dieťa, ktorých celková hodnota presahuje súčet zodpovedajúcich platieb za tri mesiace, ak sa výživné platí na dieťa so zdravotným postihnutím, dieťa trpiace vážnym perinatálnym poškodením nervového systému, vážnymi vrodenými vývojovými poruchami, zriedkavými ojedinelými ochoreniami, onkologickými, onko-hematologickými ochoreniami, detskou mozgovou obrnou, závažnými duševnými poruchami, cukrovkou typu I (závislou od inzulínu), akútnym alebo chronickým ochorením obličiek štvrtého štádia alebo ak sa výživné platí na dieťa, ktoré utrpelo vážne zranenia alebo potrebuje transplantáciu orgánu, potrebuje paliatívnu starostlivosť, ako potvrdzuje dokument vydaný lekárskou poradnou komisiou liečebno-preventívneho ústavu, a to v poradi a vo forme stanovenými ústredným výkonným orgánom, ktorý tvorí a vykonáva štátnu politiku v oblasti zdravotnej starostlivosti.

Ak sa rodič, ktorý žije oddelene od dieťaťa, nevyhýba svojim rodičovským povinnostiam a riadne si ich plní a nemá nedoplatky na výživnom na dieťa, zašle doporučený list s potvrdením o doručení rodičovi, u ktorého dieťa býva, a požaduje súhlas s vycestovaním dieťaťa z Ukrajiny na účel liečby, vzdelávania, účasti dieťaťa na detských súťažiach, festivaloch, vedeckých výstavách, študentských olympiádach a súťažiach, environmentálnych, technických, umeleckých, turistických, výskumných alebo športových podujatiach alebo odpočinku a zotavenia dieťaťa v zahraničí, a to aj ako člena organizovanej skupiny detí.

Ak rodič, s ktorým dieťa žije, neposkytne notársky overený súhlas s vycestovaním dieťaťa do zahraničia na špecifikovaný účel do desiatich dní odo dňa oznámenia o doručení doporučeného listu, rodič, ktorý žije oddelene od dieťaťa, za predpokladu, že nemá nedoplatky na výživnom na dieťa, má právo požiadať súd, aby povolil dieťaťu vycestovať do zahraničia bez súhlasu druhého rodiča.

Potvrdenie o nedoplatkoch na výživnom na dieťa vydáva orgán štátnej výkonnej moci alebo súkromný vykonávateľ v súlade s postupom predpísaným zákonom.

Podľa častí šesť a sedem článku 177 zákona o rodine sa predpokladá, že ak jeden z rodičov vykoná transakciu týkajúcu sa majetku maloletého dieťaťa, stane sa tak so súhlasom druhého rodiča. Druhý rodič má právo obrátiť sa na súd so žiadosťou o vyhlásenie transakcie za neplatnú, keďže bola vykonaná bez jeho súhlasu, ak táto transakcia presahuje rámec malých každodenných transakcií.

Písomný notársky overený súhlas druhého rodiča je potrebný na to, aby mohol jeden z rodičov vykonať transakcie týkajúce sa vozidiel a nehnuteľného majetku patriacich maloletému dieťaťu.

Ak sa rodič, ktorý žije oddelene od dieťaťa aspoň šesť mesiacov, nepodieľa na výchove dieťaťa ani nepodporuje dieťa, alebo ak je jeho miesto bydliska neznáme, transakcie špecifikované v druhom odseku tejto časti sa môžu vykonať bez jeho súhlasu.

O otázke správy majetku dieťaťa rozhodujú rodičia spoločne, pokiaľ sa v dohode medzi nimi nestanovuje inak. Spory medzi rodičmi týkajúce sa správy majetku dieťaťa môže riešiť orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo alebo súd.

Čo sa týka otázky 4: „Ak dieťa sprevádza matka a otec zostal na Ukrajine brániť krajinu, obsahuje ukrajinské rodinné právo pravidlá pre prípad, keď otec nie je k dispozícii na naliehavé rozhodnutia (nedostatok komunikácie, vojnové zajatie alebo iné dôvody)

o pozastavení jeho práva na rodičovskou starostlivost? Ak áno, opíšte postup na začatie a ukončenie pozastavenia. “

Odpoveď na túto otázku je obsiahnutá v odpovedi na otázku 3.

Zároveň treba uviesť, že v právnych predpisoch Ukrajiny sa neustanovuje postup na pozastavenie rodičovských práv. Zapojenie otca alebo matky dieťaťa do obrany štátu nemá vplyv na rozsah ich práv a povinností týkajúcich sa dieťaťa.

Čo sa týka otázky 5: „Ak sú obaja rodičia nažive a nie sú zbavení rodičovskej starostlivosti, aké práva a povinnosti majú starí rodičia, dospelé sestry, dospelí bratia a nevlastní rodičia, ak dieťa v súčasnosti žije s nimi, a nie so svojimi rodičmi? “

Podľa článku 257 zákona o rodine majú stará matka a starý otec, prastará matka a prastarý otec právo komunikovať so svojimi vnúčatami a pravnúčatami a podieľať sa na ich výchove.

Rodičia alebo iné osoby, s ktorými dieťa žije, nesmú brániť starej matke ani starému otcovi, prastarej matke ani prastarému otcovi uplatňovať svoje práva týkajúce sa výchovy ich vnúčat a pravnúčat.

Stará matka a starý otec majú právo chrániť svoje vnúčatá.

Stará matka a starý otec majú právo požiadať orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo alebo súd o ochranu práv a záujmov ich vnúčat, ktoré sú maloletými deťmi, mladistvými alebo dospelými a nie sú schopné pracovať, a to bez osobitných právomocí v tomto smere (článok 258 zákona o rodine).

Podľa článku 265 zákona o rodine sa stará matka a starý otec starajú o svoje maloleté a mladistvé vnúčatá, ak tieto vnúčatá nemajú matku ani otca alebo ak ich rodičia nie sú z oprávnených dôvodov schopní poskytnúť im náležitú starostlivosť, za predpokladu, že im stará matka a starý otec dokážu poskytnúť materiálnu pomoc.

V článku 259 zákona o rodine sa zároveň stanovuje, že práva a povinnosti, ako ich predpisuje zákon pre bratov a sestry, sa vzťahujú na pokrvných (nevlastných) bratov a sestry.

Bratia a sestry, najmä tí, ktorí žijú oddelene, majú právo na vzájomnú komunikáciu. Matka, otec, stará matka alebo starý otec a ďalšie osoby, s ktorými žijú bratia a sestry, ktorí ešte nedosiahli vek dospelosti, im uľahčujú komunikáciu.

Dospelí majú právo zúčastňovať sa na výchove svojich bratov a sestier, ktorí nedosiahli vek dospelosti, bez ohľadu na miesto ich bydliska.

Ak nevlastná matka alebo nevlastný otec žije spolu s maloletým alebo mladistvým nevlastným synom alebo maloletou alebo mladistvou nevlastnou dcérou, má právo podieľať sa na jeho/jej výchove (článok 260 zákona o rodine).

Podľa článku 262 zákona o rodine majú sestra, brat, nevlastná matka a nevlastný otec právo chrániť svojich bratov, sestry, nevlastných synov a nevlastné dcéry, ktorí sú maloleté deti, mladiství alebo dospelé osoby neschopné pracovať.

Sestra, brat, nevlastná matka a nevlastný otec majú právo požiadať orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo alebo súd o ochranu práv a záujmov ich bratov, sestier, nevlastných synov a nevlastných dcér, ktorí sú maloleté deti, mladiství alebo dospelí neschopní pracovať, a to bez osobitných právomocí v tomto smere.

Podľa článku 267 zákona o rodine sa dospelí bratia a sestry starajú o bratov a sestry, ktorí sú maloleté deti alebo mladiství, potrebujú materiálnu pomoc a nemajú rodičov ani manžela alebo manželku alebo ak im tieto osoby z oprávnených dôvodov nemôžu

poskytnúť primeranú starostlivosť, za predpokladu, že dospelí bratia a sestry sú schopní poskytnúť materiálnu pomoc.

Dospelí bratia a sestry sa starajú o dospelých bratov a sestry, ktorí nie sú schopní pracovať a potrebujú materiálnu pomoc a nemajú manžela, manželku, dospelú dcéru alebo syna za predpokladu, že dospelí bratia a sestry sú schopní poskytnúť materiálnu pomoc.

Podľa článku 268 zákona o rodine sa nevlastná matka alebo nevlastný otec starajú o svoju maloletú alebo mladistvú nevlastnú dcéru alebo nevlastného syna, ktorí s nimi žijú, ak tieto nevlastné deti nemajú matku, otca, starú matku, starého otca, dospelých bratov ani sestry alebo ak im tieto osoby z oprávnených dôvodov nemôžu poskytnúť primeranú starostlivosť za predpokladu, že im nevlastná matka alebo nevlastný otec dokážu poskytnúť materiálnu pomoc.

Súd môže nevlastnú matku alebo nevlastného otca zbaviť povinnosti starať sa o nevlastnú dcéru alebo nevlastného syna alebo takúto povinnosť na určité obdobie obmedziť, a to najmä vtedy, ak krátkodobo žijú so svojou matkou alebo otcom alebo ak sa matka alebo otec dieťaťa zle správajú v manželských vzťahoch.

Čo sa týka otázky 6: „V prípade, že sú rodičia mŕtvi alebo zbavení rodičovskej starostlivosti, aké práva a povinnosti majú starí rodičia, dospelé sestry a bratia a nevlastní rodičia, ak dieťa žije s nimi, a nie so svojimi rodičmi?“

Odpoveď na túto otázku je obsiahnutá v odpovedi na otázku 5.

Zároveň treba vziať do úvahy skutočnosť, že podľa článku 243 zákona o rodine sa poručníctvo a opatrovníctvo zabezpečuje pre siroty a deti bez rodičovskej starostlivosti.

Poručníctvo sa poskytuje dieťaťu mladšiemu ako 14 rokov, kým opatrovníctvo sa poskytuje dieťaťu vo veku od 14 do 18 rokov.

Poručníctvo a opatrovníctvo zabezpečuje orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo a súd v prípadoch objasnených v občianskom zákonníku Ukrajiny.

Poručníci a opatrovníci sa ustanovujú primárne spomedzi osôb, ktoré sú v príbuzenskom vzťahu s osobou zverenou do osobnej starostlivosti, pričom sa zohľadní osobný vzťah medzi nimi a schopnosť osoby plniť povinnosti poručníka alebo opatrovníka.

Pri ustanovovaní poručníka pre maloleté dieťa alebo opatrovníka pre mladistvého sa zohľadňujú želania osoby zverenej do osobnej starostlivosti (časť štyri článku 63 občianskeho zákonníka).

Čo sa týka otázky 7: „Vyžadujú si práva a povinnosti uvedených osôb rozhodnutie nejakého orgánu alebo súdu, alebo sa uplatňujú priamo zo zákona?“

Odpoveď na túto otázku je obsiahnutá v odpovediach na otázky 6 – 7 (takto).

Čo sa týka otázky 8: „V prípade, že dieťa dosiaľ žilo so svojimi rodičmi a teraz vstupuje do krajiny EÚ v sprievode starého rodiča, dospelé sestry alebo dospelého brata alebo len nevlastného rodiča a má na to súhlas obidvoch rodičov, možno tieto osoby považovať za osoby oprávnené na zákonné zastupovanie dieťaťa vo všetkých záležitostiach, ktoré sa vyskytnú v zahraničí, alebo potrebujú osobitné osvedčenie alebo splnomocnenie na rodičovskú starostlivosť, ktoré vydali rodičia? V prípade, že sú poručnícke práva týchto osôb obmedzené zákonom, môžete špecifikovať tieto obmedzenia? V akých prípadoch sa

vyžaduje súhlas/dohoda rodičov? Existujú nejaké požiadavky na súhlas/dohodu (napr. požiadavky týkajúce sa formy)?“

Podľa druhej časti článku 151 zákona o rodine môžu rodičia zapojiť do výchovy dieťaťa iné osoby a dať ho na výchovu fyzickým a právnickým osobám.

Skutočnosť, že dieťa vychovávajú iné osoby, nezavahuje rodičov povinnosti starať sa oň (časť päť článku 150 zákona o rodine).

Čo sa týka otázky 9: „Existujú v ukrajinskom rodinnom práve nejaké pravidlá o právach a povinnostiach ostatných príbuzných vo vzťahu k deťom (tety, strýkovia atď.) okrem práva na prístup k dieťaťu alebo kontakt s dieťaťom?“

Ukrajinský zákon o rodine neupravuje rodinné vzťahy medzi sesternicami a bratrancami, tetami, strýkami a neterami, synovcami alebo inými príbuznými podľa pôvodu (časť štyri článku 2 zákona o rodine).

Čo sa týka otázky 10: „Uplatňujú sa všetky práva a povinnosti zástupcov detí v prípade rodičov-vychovávateľov v detských domovoch rodinného typu, opatrovateľov v pestúnskych domovoch, pestúnov a zamestnancov správy zariadenia ústavnej starostlivosti pre siroty a deti bez rodičovskej starostlivosti na základe zákona, alebo je potrebné získať potvrdenie, povolenie alebo ustanovenie súdom? Môžete špecifikovať obmedzenia práv, ktoré sú im priznané? O čom môžu rodičia-vychovávatelia, opatrovatelia v pestúnskych domovoch rozhodovať sami a v akých prípadoch je potrebné, aby sa zapojili rodičia?“

Podľa častí dva a štyri článku 256² zákona o rodine pestúni nesú zodpovednosť za výchovu a vývoj detí podľa článku 150 tohto zákona.

Pestúni sú zákonnými zástupcami detí zverených do pestúnskej starostlivosti a konajú bez osobitných právomocí ako poručníci alebo opatrovníci.

Podľa článku 256⁴ zákona o rodine sa rozhodnutie o vytvorení pestúnskeho domova prijíma na úrovni okresov alebo na úrovni miest s kompetenciou kraja v mestách Kyjev a Sevastopol, alebo ho prijíma výkonný výbor mestského zastupiteľstva (v mestách republikového významu v Krymskej autonómnej republike a mestách regionálneho významu) spôsobom stanoveným Kabinetom ministrov Ukrajiny.

Pestúni a orgán, ktorý prijal rozhodnutie o vytvorení pestúnskeho domova, sa dohodnú na umiestnení detí do pestúnskeho domova na základe štandardnej dohody.

Orgán, ktorý prijal rozhodnutie o vytvorení pestúnskeho domova, je povinný sledovať, či si pestúni plnia svoje povinnosti v súvislosti s výchovou a podporou detí.

V súlade s druhou a štvrtou časťou článku 256⁶ zákona o rodine však rodičia-vychovávatelia nesú zodpovednosť za výchovu a vývoj detí podľa článku 150 tohto zákona.

Rodičia-vychovávatelia sú zákonnými zástupcami detí a konajú bez osobitných právomocí ako poručníci alebo opatrovníci.

Podľa článku 256⁸ zákona o rodine sa rozhodnutie o zriadení detského domova rodinného typu prijíma na úrovni okresov alebo na úrovni miest s kompetenciou kraja v mestách Kyjev a Sevastopol, alebo ho prijíma výkonný výbor mestského zastupiteľstva (v mestách republikového významu v Krymskej autonómnej republike a mestách regionálneho významu) spôsobom stanoveným Kabinetom ministrov Ukrajiny.

Rodičia-vychovávateľa a orgán, ktorý prijal rozhodnutie o zriadení detského domova rodinného typu na základe štandardnej dohody, uzatvoria dohodu o organizácii činností detského domova rodinného typu.

Orgán, ktorý prijal rozhodnutie o zriadení detského domova rodinného typu, je povinný sledovať, či si rodičia-vychovávateľa plnia svoje povinnosti týkajúce sa výchovy detí a starostlivosti o ne.

Ak však dieťa trvalo žije v centre starostlivosti o deti alebo v ústave zdravotnej starostlivosti, funkcie poručníka a opatrovníka vo vzťahu k nemu vykonáva správa týchto inštitúcií (článok 245 zákona o rodine).

Čo sa týka otázky 11: „V oficiálnom preklade zákona o rodine do angličtiny zverejnenom na domovskej stránke Najvyššej rady Ukrajiny (Verkhovna Rada) sa spojenie „приїмна сім'я“ prekladá ako „adoptívna rodina“ (adoptive family). Je správne prekladať to ako „pestúnska rodina“ namiesto „adoptívna rodina“, keďže adopciu upravuje kapitola 18, a nie kapitola 20 odsek 1?“

Nejde o oficiálny preklad.

Správny preklad je „pestúnsky domov“ (foster home), nie „adoptívna rodina“ (adoptive family).

Podľa ukrajinských právnych predpisov sú „adopcia“ a „pestúnsky domov“ rôzne formy umiestnenia sirôt a detí bez rodičovskej starostlivosti.

Podľa článku 207 kapitoly 18 „Adopcia“ zákona o rodine je adopcia prijatie adoptívnym rodičom do svojej rodiny osoby ako svojej dcéry alebo svojho syna, pričom takéto prijatie sa uskutočňuje na základe súdneho rozhodnutia s výnimkou prípadu uvedeného v článku 282 tohto zákona.

Momentom adopcie osobné a majetkové práva a povinnosti medzi rodičmi a adoptovanou osobou a medzi touto osobou a jej príbuznými podľa pôvodu zanikajú.

Adopciou sa adoptívnemu rodičovi priznávajú všetky práva a povinnosti vo vzťahu k adoptovanému dieťaťu, ktoré majú rodičia vo vzťahu k svojmu dieťaťu.

Adopciou sa adoptovanej osobe priznávajú všetky práva a povinnosti voči adoptívnemu rodičovi, ktoré má dieťa voči svojim rodičom (časť jedna, štyri, päť článku 232 zákona o rodine).

V súlade s článkami 256¹ a 256³ kapitoly 20¹ „Pestúnsky domov“ zákona o rodine je však pestúnsky domov rodina, ktorá si k sebe dobrovoľne vzala jednu až štyri siroty a deti bez rodičovskej starostlivosti na výchovu a spolužitie.

Deti zverené do pestúnskej starostlivosti žijú a sú vychovávané v pestúnskom domove do dosiahnutia veku 18 rokov. Ak tieto osoby po dosiahnutí veku 18 rokov pokračujú v štúdiu v inštitúciách všeobecného stredoškolského vzdelávania, odborného (technického) vzdelávania, odborného prípravného alebo riadneho vysokoškolského vzdelávania, môžu si vybrať, či budú aj naďalej žiť a budú vychovávané v tomto pestúnskom domove až do ukončenia týchto štúdií.

Deti zverené do pestúnskej starostlivosti majú právo udržiavať osobný styk so svojimi rodičmi a s ostatnými príbuznými okrem prípadov, keď to môže mať nepriaznivý vplyv na ich život, zdravie alebo morálnu výchovu.

Čo sa týka otázky 12: „Ak sú pestúni ustanovení pre deti-sirotu a deti bez rodičovskej starostlivosti, potrebujú podľa ukrajinského rodinného práva opatrovníka – aspoň na to, aby dohliadal na pestúnov?“

Odpoveď na túto otázku je obsiahnutá v odpovedi na otázku 10.

Čo sa týka otázky 13: „Je podľa ukrajinského rodinného práva možné, aby rodičia, ktorí sú nažive a vykonávajú rodičovskú starostlivosť, súkromne (alebo na zmluvnom základe) vymenovali pestúnov? Ak áno, majú aj títo pestúni práva a povinnosti opatrovníkov alebo pestúnov v zmysle článku 256.2 odsek 4 zákona o rodine? Vzťahujú sa na takéto oprávnenie zastupovať nejaké formálne požiadavky (napr. potvrdenie, registrácia alebo podobné)?“

Podľa článku 256³ zákona o rodine deti zverené do pestúnskej starostlivosti sú sirotu a deti bez rodičovskej starostlivosti, v prípade ktorých boli výchova a spolužitie v pestúnskom domove dohodnuté.

Sirota je dieťa, ktorého rodičia zomreli alebo zmizli.

Za deti bez rodičovskej starostlivosti sa považujú deti, ktoré zostali bez rodičovskej starostlivosti v dôsledku zbavenia rodičovských práv alebo ktoré boli odobraté od svojich rodičov bez zbavenia rodičovských práv; ktorých rodičia sú uznaní za nezvestných alebo neschopných pracovať, boli vyhlásení za mŕtvych, odpykávajú si trest odňatia slobody alebo sú zadržaní počas vyšetrovania, alebo po nich pátrajú vnútroštátne policajné orgány pre nedostatok informácií o mieste ich pobytu; alebo ktorých rodičia trpia chronickou chorobou, ktorá im bráni plniť si svoje rodičovské povinnosti; toto sa týka aj detí, ktoré boli odlúčené od svojich rodín, opustených detí, detí, ktorých rodičia nie sú známi, detí, ktorých sa rodičia zriekli, detí, ktorých rodičia si neplnia svoje rodičovské povinnosti z dôvodov, ktoré nemožno zistiť, keďže sa zdržiavajú na dočasne okupovanom území Ukrajiny alebo v oblastiach, kde sa realizujú protiteroristické operácie a vykonávacie opatrenia na zabezpečenie národnej bezpečnosti a obrany, na odrazenie ozbrojenej agresie Ruskej federácie v Doneckej a Luhanskej oblasti a odrazenie Ruskej federácie od takejto agresie, a detí bez domova (článok 1 ukrajinského zákona „o ochrane dieťaťa“).

V štvrtej časti článku 256² zákona o rodine sa stanovuje, že pestúni sú zákonnými zástupcami detí zverených do pestúnskej starostlivosti a konajú bez osobitných právomocí ako poručníci alebo opatrovníci. To znamená, že rozhodnutie vytvoriť pestúnsky domov stačí na to, aby pestúni mohli vykonávať svoje právomoci. Viac podrobností sa uvádza v odpovedi na otázku 10.

Čo sa týka otázky 14: „Po príchode do Nemecka tamojšie úrady overia legitímnosť rodných listov a iných listín týkajúcich sa rodinných vzťahov, aby sa predišlo únosom detí a ich predaju, alebo skrátené: aby sa nadobudla istota, že rodné listy a listiny sú platné. Je v súčasnosti vôbec možné, aby pravosť ukrajinských dokumentov overili a potvrdili ukrajinské orgány? Niekedy nie sú k dispozícii žiadne listiny a nemecké úrady musia vystaviť nové – predbežné – listiny. Môžu takého náhradné listiny overiť a osvedčiť ukrajinské orgány? Čo by ukrajinské orgány vyžadovali a čo by kontrolovali?“

Podľa časti jedna článku 1, časti dva článku 2 ukrajinského zákona „o štátnej registrácii úkonov týkajúcich sa osobného stavu“ narodenie jednotlivca a jeho pôvod,

manželstvo, zánik manželstva v prípadoch ustanovených zákonom, zmena mena a úmrtie podliehajú štátnej registrácii.

Štátna registrácia úkonov týkajúcich sa osobného stavu sa uskutočňuje vyhotovením záznamov úkonov týkajúcich sa osobného stavu, ktoré obsahujú informácie o osobných údajoch jednotlivca, ktoré sú dôverné a nemôžu byť zverejnené (časť dva a tri článku 9 zákona).

Pri štátnej registrácii úkonov týkajúcich sa osobného stavu orgány zodpovedné za štátnu registráciu úkonov týkajúcich sa osobného stavu vydajú zodpovedajúce potvrdenie.

Formuláre potvrdení štátnej registrácie úkonov týkajúcich sa osobného stavu sa vyhotovujú podľa vzorov schválených Kabinetom ministrov Ukrajiny a ich špecifikácií, ako sa stanovuje v prvej časti článku 18 zákona.

Vzorové formuláre potvrdení boli teda schválené uznesením Kabinetu ministrov Ukrajiny č. 1025 z 10. júla 2010 „o schvaľovaní vzorov záznamov úkonov týkajúcich sa osobného stavu, špecifikácií a vzorových formulárov potvrdení o štátnej registrácii úkonov týkajúcich sa osobného stavu“.

Konkrétne vzor rodného listu obsahuje informácie o dieťati a jeho rodičoch, názov orgánu zodpovedného za štátnu registráciu úkonu týkajúceho sa osobného stavu, ktorý vydal potvrdenie, iniciály a priezvisko hlavného registrátora a odtlačok pečiatky tohto orgánu.

Ukrajina je zmluvnou stranou Dohovoru o zrušení požiadavky vyššieho overenia zahraničných verejných listín z roku 1961.

Ministerstvo spravodlivosti Ukrajiny je jedným z orgánov, ktoré sú oprávnené pripojiť apostilu v súlade s uznesením Kabinetu ministrov Ukrajiny č. 61 z 18. januára 2003 „o udelení právomoci pripojiť apostilu podľa Dohovoru o zrušení požiadavky vyššieho overenia zahraničných verejných listín“, a to najmä v prípade listín vydaných súdnymi orgánmi a súdmi a listín vyhotovených notármi na Ukrajine.

Vzhľadom na tieto skutočnosti sa v prípade listiny, ktorej súčasťou je apostila, už nevyžaduje ďalšie potvrdenie ani overenie a môže byť použitá v ktoromkoľvek inom štáte, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru.

Neexistuje žiadny ďalší postup na kontrolu pravosti listín o štátnej registrácii úkonov týkajúcich sa osobného stavu.

Uznesením Kabinetu ministrov Ukrajiny č. 890 zo 4. novembra 2015 „o niektorých otázkach pri zabezpečovaní zavedenia elektronickej služby pripájania apostily“ sa na Ukrajine zaviedol elektronický register apostíl (ďalej len „register“) a ustanovilo sa, že apostila sa na úradné listiny pripája a vyplní použitím softvérových nástrojov registra vo forme elektronickej listiny v súlade s modelom stanoveným Dohovorom o zrušení požiadavky vyššieho overenia zahraničných verejných listín.

Register sa spravuje pomocou hardvérových a softvérových nástrojov, ktorými sa vytvára apostila vo forme elektronickej listiny, zabezpečuje sa ochrana informácií obsiahnutých v registri pred neoprávnenými činnosťami, uskutočňuje sa vyhľadávanie údajov zaznamenaných do registra a poskytovanie informácií z registra.

Každá osoba má právo prostredníctvom webového sídla <https://apostille.minjust.gov.ua/> bezplatne získať z registra informácie o priložených apostilách.

Priloženú apostilu možno v registri informácií vyhľadať pomocou registračného čísla a dátumu vyhotovenia. Podľa výsledkov vyhľadávania priloženej apostily v registri informácií sa informácie poskytujú v podobe obrázku priloženej apostily.

V súčasnosti všetky oddelenia štátnej registrácie úkonov týkajúcich sa osobného stavu pôsobiace na kontrolovanom území Ukrajiny prijímajú listiny o štátnej registrácii úkonov týkajúcich sa osobného stavu, ktoré sa považujú za listiny v súlade s už uvedenými legislatívnymi požiadavkami, aby na ne pripojili apostilu.

[predchádzajúca veta sa opakuje]

Súdne rozhodnutia sú prístupné prostredníctvom štátneho informačného systému Jednotný štátny register súdnych rozhodnutí prostredníctvom odkazu <https://reyestr.court.gov.ua>.

Ktokoľvek si môže overiť pravosť špeciálneho formulára pre notárske listiny, ktorý obsahuje notársky overenú listinu, prostredníctvom webového sídla s otvoreným prístupom na odkaze <https://rnb.nais.gov.ua>.

V súlade s podbodom 3 prvého bodu uznesenia Kabinetu ministrov Ukrajiny č. 164 z 28. februára 2022 „o niektorých otázkach notárov v prípade stanného práva“ (v znení zmien) sa overenie splnomocnenia okrem splnomocnení na právo disponovať nehnuteľným majetkom, objektom nedokončenej stavby alebo na majetkové práva k budúcemu nehnuteľnému majetku (ďalej len „nehnuteľný majetok“), právo nakladať s finančnými prostriedkami na účtoch v bankách a iných finančných inštitúciách a používať vozidlá dlhšie ako tri mesiace, právo na správu a predaj cenných papierov, práva podnikov a právo na prístup k samostatnému bankovému trezoru a potvrdenie pravosti podpisu na žiadosti o udelenie povolenia na dočasný odchod dieťaťa do zahraničia vykonávajú bez toho, aby boli použité špeciálne formuláre pre notárske listiny, na prázdnom liste papiera s týmito elektronickými údajmi notára: obrázok štátneho znaku Ukrajiny, priezvisko, krstné meno, patronymum (ak existuje), štátny názov notárskeho úradu (v prípade verejného notára), názov notárskeho obvodu (v prípade súkromného notára), číslo osvedčenia o oprávnení vykonávať notársku činnosť, adresa miesta výkonu práce, telefónne číslo, emailová adresa. Ak chce dotknutá osoba overiť pravosť splnomocnenia potvrdeného na prázdnom liste papiera, obráti sa so svojou kópiou na príslušného notára, ktorý je povinný do dvoch pracovných dní vyhotoviť osvedčenie potvrdzujúce alebo zamietajúce potvrdenie takéhoto splnomocnenia.

Odpovede na dodatočné otázky

Čo sa týka prvej otázky

Podľa článku 242 občianskeho zákonníka Ukrajiny (ďalej len „občiansky zákonník“) sú rodičia (adoptívni rodičia) zákonnými zástupcami svojich maloletých a mladistvých detí. To, že dieťa do určitej miery nadobudne právnu spôsobilosť, však nezabavuje rodičov postavenia zákonných zástupcov. Obsah a rozsah právomocí rodičov týkajúcich sa zastupovania dieťaťa však závisí od rozsahu právnej spôsobilosti dieťaťa, ako aj od miery, do akej si je vedomé možných právnych následkov svojho konania či nekonania.

Keďže teda rodičia v plnej miere zastupujú záujmy maloletých detí a vykonávajú všetky transakcie v ich mene a v ich záujme s výnimkou malých transakcií v domácnosti a transakcií, ktoré sú zamerané na uplatnenie osobných nemajetkových práv k výsledkom duševnej tvorivej činnosti (článok 31 občianskeho zákonníka), mladiství v súlade s článkom 32 občianskeho zákonníka uzatvárajú veľkú väčšinu transakcií vo svojom mene.

Rodičia mladistvých neuzatvárajú transakcie v mene svojich mladistvých detí, ale len poskytujú súhlas s ich uzatvorením. Inými slovami pri vykonávaní takýchto transakcií ich v žiadnom prípade neuzatvára jedna zo strán v menej druhej strany.

Napríklad v súlade s odsekom 61 Pokynov na postup pri otváraní a rušení účtov používateľov poskytovateľmi platobných služieb vedenia účtu, schválených uznesením Rady národnej banky Ukrajiny č. 162 z 29. júla 2022, banka otvorí bežný účet v mene maloletého dieťaťa (dieťa, ktoré nedosiahlo vek 14 rokov) na žiadosť jeho zákonných zástupcov – rodičov (adoptívnych rodičov, rodičov – vychovávateľov) alebo poručníkov v súlade s postupom stanoveným v ustanovení 60 oddielu V týchto pokynov – a to za predpokladu, že zákonný zástupca maloletého dieťaťa predloží cestovný pas alebo iný doklad totožnosti potvrdzujúci totožnosť zákonného zástupcu a listiny, ktoré banke umožnia identifikovať toto maloleté dieťa, ako je jeho rodný list alebo akákoľvek iná listina preukazujúca jeho totožnosť.

V súlade s odsekom 62 uvedených pokynov však banka otvorí bežný účet pre mladistvého vo veku od 14 do 18 rokov, ktorý v nej nemá účet, v súlade s postupom špecifikovaným v odseku 60 oddielu V týchto pokynov.

Mladistvý má právo samostatne disponovať finančnými prostriedkami, ktoré si uložil na účet, ktorý si dal otvoriť vo svojom mene, a mzdou (odmenou), štipendiami alebo inými príjmami zaplatenými na jeho účet.

Mladistvý môže disponovať finančnými prostriedkami uloženými na jeho bežný účet inou osobou so súhlasom orgánu pre opatrovníctvo a rodičov (adoptívnych rodičov) alebo opatrovníkov.

Čo sa týka druhej otázky

V súlade s článkom 160 ukrajinského zákona o rodine (ďalej len „zákon o rodine“) miesto bydliska dieťaťa, ktoré ešte nedosiahlo vek 10 rokov, sa určuje na základe súhlasu rodičov.

Miesto bydliska dieťaťa, ktoré už dosiahlo vek 10 rokov, sa určuje na základe spoločného súhlasu rodičov a samotného dieťaťa.

V prípade, že rodičia žijú oddelene, si dieťa po dosiahnutí veku 14 rokov samo určuje svoje miesto bydliska.

Podľa článku 171 zákona o rodine má dieťa zároveň právo na to, aby si jeho rodičia, ostatní rodinní príslušníci a úradníci vypočuli jeho názor na otázky, ktoré sa ho osobne týkajú, a na rodinné otázky.

Dieťa, ktoré dokáže vyjadriť svoj názor, musí byť vypočuté pri riešení sporu medzi jeho rodičmi a inými osobami, pokiaľ ide o jeho výchovu a miesto bydliska, ako aj pri riešení sporov týkajúcich sa pozbavenia rodičovských práv, obnovenia rodičovských práv a sporov týkajúcich sa správy jeho majetku.

Súd má právo vydať rozhodnutie, ktoré je v rozpore s názorom dieťaťa, ak si to vyžadujú záujmy dieťaťa.

Zároveň treba v súvislosti s už uvedenými skutočnosťami poznamenať, že je potrebné rozlišovať medzi zvážením postoja dieťaťa a súhlasom dieťaťa. V prvom prípade sa môže prijať rozhodnutie, ktoré sa líši od postoja dieťaťa, ale v druhom prípade sa rozhodnutie môže prijať len so súhlasom dieťaťa.

Ako príklady povinného súhlasu dieťaťa možno uviesť ustanovenia druhej časti článku 160 zákona o rodine, podľa ktorých, ako sa už uviedlo, sa miesto bydliska dieťaťa, ktoré už dosiahlo vek 10 rokov, určuje na základe spoločného súhlasu rodičov a samotného dieťaťa.

Čo sa týka procesných aspektov, stojí takisto za uváženie, že súd pri prijímaní príslušných rozhodnutí v každom konkrétnom prípade zohľadňuje všetky okolnosti prípadu ako celok a riadi sa právnymi ustanoveniami v ich systémovom vzťahu.

Čo sa týka tretej otázky

Podľa vnútroštátnych právnych predpisov majú žena a muž rovnaké práva a povinnosti v rámci rodinných vzťahov, v manželstve a rodine (časť šesť článku 7 zákona o rodine).

Zároveň sú ustanovenia, ktoré odrážajú uvedenú zásadu rovnosti rodičov vo vzťahu k dieťaťu, uvedené v odpovedi na tretiu predtým položenú otázku (*Čo sa týka otázky 3*: „V prípade, že majú obaja rodičia spoločnú rodičovskú starostlivosť – čo chápeme tak, že ide o štandardnú situáciu na Ukrajine bez ohľadu na rodinný stav rodičov – existujú rozhodnutia alebo transakcie, ktoré môže jeden rodič vykonať sám, teda bez predchádzajúceho súhlasu alebo práva veta druhého rodiča? Existuje prezumpcia súhlasu druhého rodiča?“).

Podobne sa pozornosť upriamuje na skutočnosť, že výchova dieťaťa v rodine zahŕňa veľa otázok, ktoré buď riešia obidvaja rodičia, alebo ich rieši jeden z rodičov po dohode s druhým z rodičov alebo s jeho tichým súhlasom. Zároveň sa predpokladá, že rodičia zohľadňujú záujmy dieťaťa.

Čo sa týka štvrtej otázky

Podľa článku 242 občianskeho zákonníka je poručník zákonným zástupcom maloletého dieťaťa alebo osoby, ktorá bola uznaná za právne nespôsobilú. Ukrajinské právne predpisy však neudelujú starej matke/starému otcovi alebo dospelému bratovi/dospalej sestre právomoc zákonných zástupcov s výnimkou prípadov, keď podniknú náležité kroky na ustanovenie poručníctva/opatrovníctva. Ak však existujú dôvody domnievať sa, že hrozí, že rodičia/poručníci budú zneužívať svoje práva alebo povinnosti a/alebo v dôsledku toho budú porušovať práva dieťaťa, upozorňuje sa na možnosť využitia mechanizmu na ochranu najlepších záujmov dieťaťa, ktorá sa ustanovuje zákonom ako dôležitá zásada rodinného práva.

Článok 258 zákona o rodine teda upravuje práva starých rodičov, pokiaľ ide o ochranu vnúcat, podľa ktorého majú starí rodičia právo na obranu svojich vnúcat.

Starí rodičia majú právo požiadať orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo alebo súd bez osobitných právomocí v tejto oblasti o ochranu práv a záujmov vnúčat, ktoré sú maloleté deti, mladiství alebo dospelí, ktorí nie sú schopní pracovať.

Sestra, brat, nevlastná matka alebo nevlastný otec majú právo chrániť svojich bratov, sestry, nevlastných synov a nevlastné dcéry, ktorí sú maloleté deti, mladiství alebo dospelí, ktorí nie sú schopní pracovať.

Sestra, brat, nevlastná matka alebo nevlastný otec majú právo požiadať orgán pre poručníctvo a opatrovníctvo alebo súd bez osobitných právomocí v tejto oblasti o ochranu práv a záujmov bratov, sestier, nevlastných synov a nevlastných dcér, ktorí sú maloleté deti, mladiství alebo dospelí, ktorí nie sú schopní pracovať (článok 262 občianskeho zákonníka).